

Iz biografije mog oca Ivana Kranjčeva (1900. – 1957.)

RADOVAN KRANJČEV

1. Uvod

O nekim aspektima života mog oca do danas je ostalo malo toga zabilježeno, a i on sam ostavio je zapisano tek malo tragova. Zbog toga bi se mogao steći pogrešan utisak o njegovom radu koji je odista bio velik i raznorodan. Za mene kao najstarijeg sina bio je skoro nestvarno obiman, pogotovo kad znam da produktivni dio njegovog života nije trajao dulje od dva desetak godina. Eto, ta činjenica ponukala me da se u svojim devedesetim godinama kratko osvrnem na neke važne aspekte njegovog rada čemu sam i ja dijelom svjedočio i koji do danas nisu dostatno poznati.

Ivo Kranjčev rođen je 1. ožujka 1900. godine u Đurđevcu od majke Marije i oca Tome. Oženio se Anastazijom Lončar s kojom je imao šestero djece. Nakon završenog Mudroslovnog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu postaje profesor biologije i geografije. Godine 1927. pod mentorstvom prof. dr. Milovana Gavazzija doktorira obranom disertacije iz etnologije. Od 1924. do 1947. službuje kao profesor u Bakru (Pomorska akademija), Đurđevcu (Građanska škola), Vukovaru (Gimnazija), Bjelovaru (Gimnazija) i Đurđevcu (Osnovna škola). Umirе od karcinoma u Đurđevcu 1957. godine.

2. Profesor, pedagog i uzoran roditelj

Cijelog života na svim radnim mjestima isticao se visokostručnim i savjesnim radom. Solidno znanje i osobne kvalitete pedagoga obilato koristi u nastavi i drugim aktivnostima škola. U nastavi koristi princip zornosti, očiglednosti i zavičajnosti, uz mnogo crteža i crtanja. Organizira i izvodi mnogobrojne učeničke ekskurzije u bližu ili dalju okolicu.

Suraduje s Društvom za uljepšavanje Đurđevca i u stručnom i praktičnom pogledu potiče njegov rad. S dr. Vidakovićem uključuje se 1938. godine u izradu prostornog plana Đurđevca. Sjećam se kako su ga po završetku Drugog svjetskog rata tadašnje vlasti angažirale da u Vukovaru vodi nekakav ideološko-politički tečaj kojim su se trebali idejno uzdizati članovi Partije pa je za veliko zalaganje dobio na dar knjigu koju nam je svima u kući pokazao i pročitao posvetu na prvoj stranici. Čini mi se da je to bio Engelsov „Anti Dühring.” I danas ga vidim kako je s tom knjigom i riječima posvete u njoj, u našoj kuhinji te večeri odigrao pravu šaljivu predstavu, pravi satirični skeč prije nego što ju je uništio.

O ocu kao prosvjetnom radniku pisali su neki njegovi kolege i suvremenici. Navodim dio pisma profesora iz Gimnazije u Bjelovaru Luje Jakupčevića, koji mi je pisao 1996. godine.

Štovani gospodine Dr. Kranjčev!

U zbornici sam nekad crtao kolege naliveperom

Sl. 1. Ivan Kranjčev s učenicima (ustupio Matija Vogrinčić).

Sl. 2. Ivan Kranjčev s učenicima i kolegama (ustupio Matija Vogrinčić).

u bilježnicu. Malo karikirano, što mi nisu zamjerali. Sada su mi to veoma drage uspomene, kao da su živi tu sada sa mnom. Priloženo cvijeće nacrtano je par dana prije nego profil kolege Dr Kranjčeva čiju fotokopiju Vam šaljem iz 1951. godine.

Još bih Vam poslao jednu obavijest, koja ako je niste znali, sigurno će Vas veoma obradovati. I Dr. Kranjčev je imao nadimak. Đaci su ga zvali Ivan Zlatousni. Tako je lijepo predavao i bio plemenit. Svako dobro Vama i Vašoj braći, želim, Lujo Jakupčević.

Profesor Jakupčević umro je 2018. godine, navršivši gotovo 100 godina. Profesor Gimnazije u Bjelovaru, gospodin Josip Vusić, napisao je i 2012. godine objavio opsežnu knjigu „Gimnazija u Bjelovaru 1876. – 1978.” u kojoj na 440. stranici u podnaslovu Profesor dr. Ivan Kranjčev donosi sljedeći tekst:

U bjelovarsku Gimnaziju je došao šk. g. 1948/49. Tadašnje vlasti su ga smatrale politički nepodobnom osobom. Živio je u teškim materijalnim prilikama jer je spavao u školskom biološkom kabinetu, a hranio se u nekoj menzi. Bilo mi je čudno da osoba s takvim stručnim kvalifikacijama radi u srednjoj školi u vrijeme kad je bila potraga za prirodoslovcima. Učenici su ga voljeli. Naročito je bio popularan među učenicima nižih razreda. Prema njima se odnosio očinski jer je i sam imao djecu. Znao je zainteresirati djecu za prirodopis jer

je imao golemo stručno i metodičko znanje.

Opća ocjena njegovog rada u Gimnaziji u Bjelovaru bila je „odličan”. Jednom zgodom inspicirao ga je na nastavi Ivan Leko, zamjenik republičkog sekretara za prosvjetu, nauku i kulturu dr. Miloša Žanka. Bio je oduševljen njegovim načinom rada nazvavši ga „metodičarem svih metodika”. Najviše dolazi do izražaja njegova živa riječ i izvanredno umijeće i dar naracije, jednostavnog pripovijedanja i objašnjavanja. Ovo posljednje smatram njegovim najvećim pedagoškim i ljudskim postignućem po kojem je ostao zapamćen ne samo u obiteljskom domu nego i kod svih generacija učenika. Uvijek se služio jednostavnim riječima i rečenicama, svima razumljivim, logički povezanim, znao je složene pojmove objasniti razumljivim izričajima. Trudio se da ono o čemu govori i pokaže: služio se i pokazivao na primjerima, uzorcima. Umio je u nekoliko poteza nacrtati i skicirati sve o čemu je govorio. To su po mom mišljenju važne ako ne i najvažnije osobine svakog naratora, kazivača, pedagoga, učitelja, propovjednika. Želim naglasiti da sam upravo preko primjera koje sam baštiniio od svog oca, stekao duboko usađenu potrebu izvođenja mnogih izleta i ekskurzija u prirodu, onu bližu kao i onu dalju. Vjerujem kako je ta naslijeđena duhovna popudbina barem kod nekih od nas ostavila i dublje tragove, poticaje da i dalje u životu prakticiraju

slične aktivnosti koje im život mogu učiniti ljepšim i sadržajnijim, smislenijim, a time i zadovoljnijim i sretnijim. Treba istaći i upotrebu mikroskopa i izradu prvih mikroskopskih preparata i odgovarajućih crteža. Otac bi, naime, u vrijeme ljetnih praznika posudio mikroskop iz škole te bi nam često priređivao mali tečaj iz mikroskopije i eksperimentalne biologije, osobito citologije, a sve zasnovano na promatranju i neposrednom crtanju. Očevi crteži-slike složene anatomije biljaka, poput presjeka kroz korijen ili stabljiku biljaka jednosupnica ili dvosupnica, ili poprečni presjeci lista, koje je crtao u vrijeme svog studija, i danas čuvam i oni su mi i danas uzor koji sam nastojao slijediti i dostići, ne samo tijekom svog studija već i kasnije u nastavi biologije. Nerijetko za vedrih ljetnih noći izveo bi nas u dvorište i pripovijedao nam o nebeskom svodu, Kumovskoj slami, Malim i Velikim kolima ili Malom i Velikom medvjedu i zvijezdi Sjevernjači po kojoj bi se mogli orijentirati.

Znali bismo sat-dva provesti s njim uz školski atlas i mnogo toga naučiti iz fizičkog zemljopisa, primjerice koje se rijeke nalaze u Sibiru ili koja velika jezera nalazimo u Sjevernoj Americi, ili što je bumerang i gdje živi narod Aboridžini; naučili smo da iz Amerike potječu „kukuruz, krumpir, puran i duhan” – sintagmu koju je upravo on sklepaio za nas djecu i sve školarce s kojima je živio; kako je otkrivena Amerika i još mnogo toga. Tako nam je svijet postajao bliži i kad smo krenuli u školu raspotali smo velikim predznanjem. Kasnije, kao sudionik putovanja u Južnu Ameriku, imao sam prigodu i privilegiju „na licu mjesta” upoznati i vidjeti taj „kukuruz, krumpir, puran i duhan”, sve u bezbroj izvornih sorti, odnosno pasmina. I u vinogradu za vrijeme kraćih ili duljih predaha uvijek je bio spreman podučavati nas o mnogo čemu, ali uvijek o nečem konkretnom što se nadovezuje na aktivnosti kojima smo se bavili. Tako smo naučili primjerice o tome kako se sade voćke, kako klija sjemenka, čemu služi gnojivo, po čemu razlikovati sorte jabuka ili vinove loze, kako i zašto cijepiti lozu, čemu biljkama služe listovi i još puno toga drugog.

Čim sam dorastao da se mogu samostalno služiti knjigom, otac bi mi često ili kupio ili posudio kakvu knjigu. Najprije su, nakon Katakizma, na red došle knjige Zane Greya i Karla Maya, neizostavni Robinson Crusoe, Grmljavina stada, Llano Estacado, Kalendar Danica, a poslije i različiti putopisi koji su u velikoj mjeri razbuđivali moju maštu. Otac je umio podstrijeti svojom narativnom sposobnošću tako živopisne komentare o pročitanim knjigama, o Isusovom životu, o dalekim zemljama i narodima, o fantastičnoj prirodi tropskih šuma i močvara, posebno o velikoj rijeci Amazoni, o visokim Himalajama i Andama koje su u mojoj svijesti i mojoj mašti ostale tako žive i bliske, ali i tako priželjkivane. Upijao sam svaku riječ, a moja mašta kao da nije imala granica. U poznim godinama dogodio mi se pravi životni zgoditak jer sam barem djeliće upravo tih čarobnih Anda kao i amazonske prašume i mnogo drugih „čuda” Južne Amerike imao priliku malo upoznati tijekom dvaju velikih putovanja preko Atlantika. Već sam pisao o tome kako sam često pjevao, primjerice na orahu u vinogradu, a napisao sam i koju to pjesmu sam najradije pjevao i tko me tome naučio. Bila je to, dakle, sklonost pjevanju i pjesmi koju sam osjetio od najranijeg djetinjstva i mladosti u onim rijetkim trenucima kad nismo bili zaokupljeni ratom i velikim i iscrpljujućim fizičkim radom. Sjećam se kako je otac navečer nerijetko u ruke uzimao violinu, dovodio u red gudalo, i svirao neke sjetne melodije koje su nas u cijelosti zaokupljale. Volio je i sam pjevati, rjeđe je to činila i majka, i vjerujem kako je taj početni kontakt s glazbom i aktivnim sudjelovanjem u pjesmi na mene također ostavio dubok dojam od kojeg počinje i traje moja okrenutost pjesmi sve do danas. Uvijek je to bilo stalno poniranje i emocionalno doživljavanje kako sadržaja, teksta, tako i melodije. Vjerojatno zato su naše stare hrvatske popijevke, osobito one iz Podravine, Hrvatskog zagorja, Prigorja i Međimurja, u meni sve do danas ostavile tako duboke impresije pa se pjevajući ih, ili samo slušajući, gotovo identificiram s njihovim sadržajem i lijepom melodijom i sav se unesem u pjesmu i snažno

Sl. 3. S učenicima iz Đurđevca na izletu u šumi (ustupio Matija Vogrinčić).

proživljam njezinu ljepotu koja me nerijetko gane do suza. U vrijeme rata i poraća, danas meni još uvijek na čuđenje, otac je znao mnoge partizanske pjesme pa sam i ja naučio i sve do danas upamtio ne samo melodiju već i tekstove „Bilećanke“, „Ostavi me Anđa, pa Anka pa Reza“, „Po šumama i gorama“, „Kalnička mi gora mati“, „Konjuh planinom“, i drugih. Osobito ova posljednja koju i danas nerijetko zapjevam, onako za se, pruža mi pregršt dubokih emocija kako svojim sadržajnim i tužnim tekstom tako i svojom fantastičnom melodioznošću.

S jednakim žarom nastavio sam to druženje s ruskim narodnim pjesmama, koje mi je u sjećanje doveo moj dragi prijatelj A. Pjatakov u vrijeme službovanja u Gabajevoj Gredi. Idejnu pozadinu i značenje tih tekstova i melodija već u ranom djetinjstvu usadio je u nas naš otac pripovijedajući o tim krajevima i strahotama rata i poraća. Njima dodajem i emocionalno nabijenu pjesmu „Čapajevku“ koja mi i danas izaziva duboke emocije svojom prelijepom melodijom. I danas se pitam, gdje je i kako naučio

sve te pjesme koje je s nama pjevao, posebno one partizanske, jer je bio tijelom i dušom protiv svakog totalitarizma, posebno komunizma koji je nadirao? Kao odgovor ostaje mi jedino objašnjenje, kako je nadasve volio glazbu i te melodije, bez obzira na to što su one stvarane u jednom duhovno i fizički za njega neprihvatljivom povijesnom kontekstu. Svakako želim ukazati na očev poseban odnos prema živim bićima, osobito prema biljkama. Te svoje botaničke afinitete iskazivao je tako da bi pri svakom odlasku u prirodu, primjerice u vinograd ili na Đurđevačke pijeske, uzimao po koji uzorak biljaka, ili kakvog kukca, i donosio ih kući. Razumljivo je da su mi sva tako stečena znanja, puno pomogla u uspješnom studiju biologije, kao i u nastavi biologije. Kasnije me otac naučio cijepiti voćke i vinovu lozu, pravilno saditi biljke, njegovati nasad, raspoznavati pojedine sorte voća i vinove loze što i danas pamtim, upoznati osnovnu tehniku fotografiranja, i još mnogo toga drugoga.

Mnoge vještine u vezi korištenja i popravaka poljoprivrednog alata, dijelovi i funkcija

pojedinih ustroja zaprežnih kola, sastavljanje i rastavljanje malih i velikih kola, podmazivanje osovina kotača, oprema konja i njezina svakodnevna upotreba, pravljenje vozova žita i sijena – ovdje opširnije ne spominjem jer su to bili gotovo svakodnevni poslovi koji su se razumijevali sami po sebi. Veliku istraživačku znatiželju, ljubav prema prirodi i živim bićima, istraživačku strast te neprestanu potrebu i sposobnost opažanja, promatranja, tako je ucijepio u svakoga od nas, i ta velika nematerijalna popudbina i ti darovi duha vežu naša srca i prate me do današnjeg dana. Svi mu zbog toga dugujemo veliku zahvalnost koja se nikakvim riječima ne može dovoljno naglasiti.

3. Ostale aktivnosti

Već dvadesetih godina prošlog stoljeća, uz velika odricanja cijele obitelji, kupio je skupocjeni fotoaparati i odgovarajući stativ te se počeo aktivno baviti fotografijom u svim fazama njezinog nastajanja. Raspon motiva mu je veoma širok, ali ipak su prevladavali oni iz domene etnologije i života sela i seljaštva u Podravini. Na terenske obilaskе često je i mene vodio sa sobom. Bio je strastveni fotograf koji otkriva i okom kamere bilježi mnoge etnografske pojedinosti kao i dijelove prirode od kojih su neki bili tada po prvi put zabilježeni u Podravini. To se u prvom redu odnosi na Đurđevac te uže i šire područje Đurđevačkih pijesaka i njihovo živo naselje. Tako su nastale čitave serije fotografija ručnika, stolnjaka i drugih tekstilnih predmeta u starim domaćinstvima, snimljene su mnoge osobe u narodnim nošnjama ili u radu na obradi lana, konoplje, na tkalačkom stanu i slično. Zabilježeni su svi postupci od uzgoja lana i konoplje do izrade i primjene domaćeg platna, zatim mnogobrojni primjeri narodnih nošnji Đurđevca i okolice te mnogi stari alati i druga pomagala u domaćinstvu koji su već davno nestali iz upotrebe. Tu je naravno bilo i obilje obiteljskih fotografija te fotografija naše rodbine i prijatelja. Međutim, treba kazati kako smo i mi sadili konoplju i lan te

Sl. 4. Obitelj Ivana Kranjčeva (ustupio Matija Vogrinčić).

kako smo i sami činili sve one radnje od sisanja lana i konoplje pa do izrade pojedinih tekstilnih predmeta na tkalačkom stanu, „naredu“. Dakle, fotografije su predstavljale realne, još funkcionalne predmete, motive koji su tek u nastupajućem vremenu dospjeli u muzej. U svemu tome sudjelovao je otac, a osobito mi je ostalo u sjećanju namakanje lana i konoplje na nekadašnjoj ciglani u Lopušincima na periferiji Đurđevca. Zato su i njegove fotografije mogle biti autentične, primjerice one s ciglane na kojima je prikazano bijeljenje, prostiranje i sušenje platna na našem i susjedovom travnjaku, rad s trlicom, stupom, vitlom, kolovratom, predom i povesmom i mnogo toga drugog.

Svoje fotozapise otac je u improviziranom laboratoriju pretvarao u uspjele fotografije. Tako je nastalo na tisuće fotografija spremljenih u desetak velikih fotoalbuma te velik broj fotonegativa izrađenih na staklenim pločama. Nažalost, najveći dio te građe uništen je u vrijeme rata kad su razne vojske pokrale ili uništile vrijednu fototehniku i ostali pribor. Sačuvan je samo mali dio te građe, i to u obliku fotografija i fotonegativa. Tu je građu moj brat Branko 1959. godine darovao Institutu za jezik i Odsjeku za etnologiju Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu. Navedena fotodokumentacija sadržavala je autorove originalne fotografije etnografskog sadržaja s dijelom fotonegativa na staklenim pločama.

Na mnogobrojnim putovanjima i u mnogo-

brojnim susretima sa starim ljudima u zavičaju i neposrednoj okolini, velik dio svog vremena, znanja i upornosti posvetio je prikupljanju i bilježenju riječi i frazema starog đurđevačkog kajkavskog govora. Tako je između 1930. i 1935. godine nastala kartotečna zbirka od nekoliko tisuća riječi i frazema koja je mogla poslužiti kao građa za izradu kajkavskog rječnika. Velik dio zbirke tijekom ratnih godina je uništen, te je zalaganjem brata Branka 1965. g. Institutu za jezik, odnosno Odjelu za filologiju JAZU u Zagrebu, predan samo ostatak zbirke s karticama 1527 riječi i s „Napomenama uz zbirku“. Navedena građa nije korištena u pripremi i izradi Rječnika đurđevačkog govora, objavljenog 2014. godine.

Tijekom razdoblja od 1937. do 1940. godine blisko je surađivao s ravnateljem Šumarije u Đurđevcu, Ivanom Šavorom, na pošumljavanju ogoljelih površina Đurđevačkih pijesaka. S učenicima i mještanima Đurđevca organizirao je mnogobrojne višegodišnje akcije pošumljavanja tijekom kojih je posađeno na desetke tisuća sadnica crnog bora kojima je najveći dio Pijesaka pošumljen. Bogata Šavorova fotodokumentacija o aktivnostima na Đurđevačkim pijescima, koju mi je ustupio Milivoj Kovačić, pohranjena je u Muzeju grada Koprivnice. Svu tu dokumentaciju valjalo bi brižno istražiti i objaviti.

Otac je bio uvijek uz svoju obitelj bez obzira na rad u školi u rodnom mjestu ili negdje drugdje. Preuzeo je na sebe svu brigu oko održavanja kuće i okućnice, vinograda i svih poljoprivrednih površina. Tridesetih godina gradi kuću koja i danas postoji, ali koju nije stigao nikad završiti. Postepeno proširuje poljoprivredne površine i posvećuje se unapređenju poljodjelstva, stočarstva i voćarstva. Kupujući nove površine u blizini Čepelovca proširuje stari vinograd i podiže novi s novom tehnologijom, oplemenjivanjem američkih divljih sorti vinove loze koje su otporne na filokseru i uvodi novi sortiment vinove loze. Usporedno se bavi podrumarstvom, proizvodnjom i čuvanjem kvalitetnih vina koja u idućem razdoblju postaju glavnim izvorom prihoda obitelji. Ba-

veći se i sam poljoprivredom, uvodi modernije metode obrade tla i uzgoja stoke te uvodi nove kulture i tehnike u livadarstvu i uzgoju krmnog bilja. Na vlastitom poljoprivrednom zemljištu propagira uvođenje travno-djetelinskih smjesa i moderno koncipira iskorištavanje livada koje daju mnogo veće i kvalitetnije prinose.

Propagira suvremeniju ishranu stoke uvođenjem novih krmnih kultura i novih načina njihovog uzgoja prema spoznajama Bože Turine i prof. dr. Pavla Kvakana iz Đelekovca. Suraduje s Livadarskom zadrugom u Đurđevcu i promiče sjetvu i uzgoj kvalitetnih „slatkih“ trava te njihovu sjemensku proizvodnju koja je tih godina uzela najviše maha upravo u Đurđevcu, Virju i Novigradu Podravskom. Među „slatkim“ travama nalazile su se klupčasta oštrica, mačji repak, ovsenica pahovka, ljuljevi, zlatnožuta zobika, i druge. Sjećam se kako su ljudi u okolici Virja i Đurđevca srpovima obžinjali vršne dijelove tih trava sa zrelim sjemenom i kako su to odvozili u Livadarsku zadrugu u Đurđevcu (bila je na željezničkoj postaji) gdje bi strojevima i trijažom dobivali čisto sjeme koje bi se skupo prodavalo. Pretpostavljam kako danas u Hrvatskoj ljudi ne poznaju te „slatke“ trave kao i takav način dobivanja kvalitetnog travnog sjemena. Vjerujem da bi upravo taj postupak znatno utjecao na unapređenje livadarske, stočarske i ratarske proizvodnje u 21. stoljeću. Najvažnije od svega bila je već tada spoznaja da bez dobrog stočarstva, prirodnog stajskog gnoja i gnojnice, nema većih prinosa ratarskih i ostalih kultura. Nakon završetka Drugog svjetskog rata livadarska zadruga je uništena i livadarstvo zamrlo jer je nova vlast imala drugačije planove unapređivanja poljoprivredne proizvodnje.

U uzgoju životinja propagirao je i uvodio nove pasmine svinja, poput jorkšira i berkšira te visoko mliječnu pasminu goveda simental. Sjećam se, kako smo u dugim kolima vozili takav pomladak svinja iz Virja ili Novigrada Podravskog u Đurđevac. Zalagao se za čuvanje i održavanje tradicijskih domaćih kvalitetnih sorti pšenice („šišulja“ i druge) te iznimno kvalitetnih domaćih sorti kukuruza „zlatni

zuban”, „hrvatica” i drugih. Nažalost, sve je to kasnije odnio vjetar jer su u svijetu zagospodarile takozvane visokorodne sorte pšenice i hibridne sorte kukuruza s mnogo većim godišnjim prinosima zrna. Tako se čovjek uspješnije nosio s porastom gladi u svijetu, ali nažalost kod svih tih novih sorti žitarica došlo je zbog višestopnih selektivnih postupaka do drastičnog smanjenja hranjivih sastojaka u zrnu, prvenstveno bjelančevina, vitamina i drugih. Sve se to manifestiralo i na kvaliteti krušnih proizvoda u ljudskoj prehrani koja niti do danas nije dostigla nekadašnji visoki nivo.

U svojim je aktivnostima naglašavao značaj voćarstva, oplemenjivanja bilja i podizanja modernih voćnjaka i novih na filokseru otpornih sorti vinove loze. U vinogradu podiže vlastiti voćnjak prema tada najsuvremenijim metodama podizanja voćnjaka i uzgoja voća. Sadi više sorti jabuka, krušaka i drugog voća prilagođenog podravskom podneblju i otpornog na biljne bolesti i štetnike. Kao jedan od rijetkih u ovom dijelu Podravine, nabavlja moderne strojeve i uređaje za sjetvu žitarica, pšenice i kukuruza, za površinsku obradu tla i odvoženje gnojnice. Propagira vrijednost i čuvanje stajskog gnoja, proizvodnju komposta, značaj malčiranja, izgradnju betonskih gnojništa, izgradnju betonskih jama za gnojnicu, nabavu cisterni za gnojnicu i nabavu odgovarajućih crpki. Sve smo to mi posjedovali u našem domaćinstvu u Đurđevcu.

Početak Drugog svjetskog rata utječe na njegov rad i aktivnosti. Zadnji zapis u ljetopisu škole u Đurđevcu datiran je sa 16. kolovozom 1942. godine nakon čega prekida pisanje. Preostali dio njegovog života i života obitelji svodi se na više-manje uspješno izbjegavanje raznih strahota rata i poraća te puko preživljavanje. Odbija formalnu i aktivnu suradnju sa svim vlastima od 1941. do 1945. godine, premda je bio simpatizer Hrvatske seljačke stranke kao i većina naroda u Podravini, čime na političkom planu pada u nemilost. Svojim vjerskim i vjerničkim uvjerenjima i praksom postao je „loš” primjer u svojoj okolini. Preostali dio života provodi pod stalnim psihičkim opterećenjem i

osjećajem straha i tjeskobe zbog moguće mobilizacije, a zatim i zbog nepravedne političke osude. Usmjerava se na prehranjivanje mnogobrojne obitelji što osobito u poslijeratnom razdoblju nije bilo lako budući da je urod žita i ostalih poljoprivrednih kultura na svim našim poljima bio vrlo nizak.

Želim ovdje nedvosmisleno potvrditi kako je naš otac bio istinski i praktički vjernik i kako je njegov cijeli život bio proveden u neprekinutim suprotstavljanjima svakom obliku ateizma, fašizma i nacizma te posebno komunizma. Velim danas s puno uvjerenja, kako njegova vjera nije bila samo deklarativna i izvana vidljiva, već je bila njegov životni smisao i način njegove cjelovite životne identifikacije. Za takav vjerski odnos stekao je u svojoj mladosti solidno filozofijsko pa i teološko obrazovanje koje nije moglo biti narušeno nikakvim nadolazećim povijesnim promjenama. Zato je uvijek bio uvjerljiv, čovjek koji je vlastitim primjerom svjedočio svoju vjeru. Kao takav, koliko je meni poznato iz tih davnih dana, otac je u Đurđevcu bio rado viđen sugovornik s mnogo ljudi koji su ga poznavali i poštovali. Uvijek su to bili srdačni i prijateljski iskreni razgovori vezani uz mnoga pitanja svakidašnjeg života, ali i rasprave o mnogim drugim opće značajnim pitanjima i problemima tadašnjeg društva.

Bio je pristaša Hrvatske seljačke stranke, ali i tu je ostao do kraja kritičan prema nekim postupanjima članova te stranke, iako nije bio njezin član. Zbog toga se u našoj kući tih kritičnih godina Drugog svjetskog rata kao i par godina prije njega, mogla skoro redovito sedmično sastajati mala grupica ljudi, pristaša Radićeve Seljačke stranke. Sjećam se da se često spominjao Vlatko Maček, Miškina i Mara Matočec. S tim u vezi zapisujem tek jedan detalj. Tih godina zapazio sam na njegovom noćnom ormariću malu knjižicu s istaknutim crnocrvenim prugama na naslovnici, koja je imala naslov: „Zašto hrvatski seljak ne može biti komunista.” No to je posebna tema kao i njezin autor, koja je mene, a ne više njega, pratila i prati me do današnjeg dana.

4. Zaključak

Premda zubom vremena u najvećoj mjeri uništen, preostali dio očeve etnografske baštine koji se čuva u spomenutim institucijama u Zagrebu, još uvijek je obiman, i nije izgubljen te zavređuje stručno znanstvenu obradu i objavljivanje. Time bi se na najbolji način današnje društvo odužilo mom ocu kao prvom doktoru etnografije i etnologije na ovim prostorima Hrvatske. Tako bi i njegov rodni Đurđevac s okolicom stekao određeno priznanje i zauzeo značajno mjesto, makar s velikim vremenskim odmakom, u povijesti hrvatske etnologije i etnografije. Danas sam sve više uvjeren, kako nikad u životu neću moći odgovoriti i objasniti tu genijalnu očevu jednostavnost naracije, uvijek snažno emocionalno obojenu, koja je upravo kao takva nekim osobitim nitima vezivala i spajala ljude i to na način koji do kraja niti danas ne umijem proniknuti. Eto, to je očeva nematerijalna, duhovna popudbina koju je tako, prividno bez ikakve muke i naprežanja, besplatno dijelio drugima, svima s kojima bi makar i nakratko došao u dodir. Upravo to smatram, pored neizmjerne dobrote i poniznosti, glavnim oblicima i značajkama njegove osobnosti i cjelokupnog njegovog života. Ima li za nas djecu i za mene posebno koji sam pošao njegovim tragom, nešto ljepše i vrijednije od toga? Odnos prema radu i spoznaja da se ne smije ljenčariti, biti besposlen, i kako se i radeći može odmarati, koje danas nosim tako duboko usađene u svom srcu, velike su vrijednosti koje sam naslijedio iz našeg roditeljskog doma. O tom radu mogao bih napisati još mnogo rasprava, a u svima njima bila bi iskazana velika razlika u poimanju te osnovne čovjekove značajke nekad i danas, razlike koja danas u društvima modernog svijeta biva uzrokom tolikih socijalnih i političkih neslaganja i sukoba. Kad tako razmišljam danas o našem ocu, dolazim do spoznaje kako nas je samo obostrana ljubav i vjera, i ona bezgranična majčina i bakina skrb za našu sigurnost, mogla zbližiti. Kako je otac sve to i još puno toga mogao postići? Ispisujući ove retke neprestano tražim odgovor na to

pitanje. Jedino bih mogao reći da je sve što je radio bilo prožeto velikom ljubavlju.

Zato je u kratkom životu svima s kojima je živio mogao ostaviti veliku i neprolaznu duhovnu povezanost. Makar je u tom manje nego dvadeset godišnjem vremenskom intervalu bilo više zgusnutih strahova, boli i tjeskoba, a mnogo manje onih lijepih i mirnih radosnih i radnih dana, ipak je to kratko zajedničko razdoblje življenja s našim ocem ostavilo neizbrisiv pečat i obilježilo nas u punoj mjeri njegovom dobrotom i skrbi.